

University of Tehran press

Investigating the Errors of Iranian Japanese Language Learners in Using the Preposition "ni" In Writing Skills

Farzaneh Moradi *✉ 0000-0002-2983-3589

department of Japanese language and literature, University of Tehran, Tehran.Iran.

Email: farzaneh.moradi@ut.ac.ir

ABSTRACT

In the present study, based on the "Error Analysis" theory and using a fieldwork method, we evaluated and examined the most frequent errors made by Iranian learners in the use of the preposition "ni" in Japanese writing. First, the data for this research were extracted from the writings of 59 Japanese language students at the University of Tehran. The errors were then analyzed based on their origin in three categories: "interlingual," "intralingual," and "ambiguous," and based on their type in three groups: "deletion," "addition," and "substitution." After analyzing the data, the percentage and frequency of each type of error, according to the mentioned classifications, were calculated. Based on the collected data and the results of the analysis, it was found that among the fourteen identified error groups, five groups of errors produced by Iranian learners had an "interlingual" origin, five groups had an "intralingual" origin, and four groups had an "ambiguous" origin. Furthermore, the main cause of errors, based on the production process, was identified as "substitution." Except for the semantic role of "indicating time and the order of actions," where all three types of errors were observed, in other roles, only "substitution" errors occurred. The findings of this study led us to conclude that "language interference" and "intralingual" errors equally contribute to errors related to the preposition "ni."

ARTICLE INFO

Article history:
Received: 17 July 2024
Received in revised form
31 August 2024
Accepted: 06 September
2024
Available online:
Summer 2024

Keywords:

*Iranian, japanese learners,
error analysis,
postposition, substitution.*

Moradi, F. (2024). Error analysis of Iranian learners of the Japanese language in using the postposition "ni" in writing skill.. *Journal of Foreign Language Research*, 14 (2), 325-341. <http://doi.org/10.22059/jflr.2024.380950.1148>.

© The Author(s).

Publisher: The University of Tehran Press.

DOI: <http://doi.org/10.22059/jflr.2024.380950.1148>.

* Farzaneh Moradi assistant professor of department of Japanese language and literature, University of Tehran, Tehran.IranShe has published some papers in Japanese language teaching and analysis of Japanese language teaching resources in different journals.

انتشارات دانشگاه تهران

پژوهش‌های زبان‌شناختی در زبان‌های خارجی

شاپای چاپی: ۴۱۲۳-۲۵۸۸ شاپای الکترونیکی: ۷۵۲۱-۲۵۸۸

https://jflr.ut.ac.ir

Email: jflr@ut.ac.ir

بررسی خطاهای زبان‌آموزان ایرانی زبان ژاپنی در استفاده از حرف اضافه «ni» در مهارت نوشتاری

✉ فرزانه مرادی*

0000-0002-2983-3589

گروه آموزش زبان ژاپنی دانشکده زبانها و ادبیات خارجی دانشگاه تهران، تهران، ایران.

Email: farzaneh.moradi@ut.ac.ir

اطلاعات مقاله

تاریخ ارسال: ۱۴۰۳/۰۴/۲۷
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۶/۱۰
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۶/۱۵
تاریخ انتشار: تابستان ۱۴۰۳
نوع مقاله: علمی پژوهشی

کلید واژگان:

زبان‌آموزان ایرانی، زبان ژاپنی، تحلیل خطا، حرف اضافه، جایگزینی

چکیده

در پژوهش حاضر براساس نظریه «تحلیل خطا» و با بهره‌گیری از روش میدانی، به ارزیابی و بررسی پریسامدترین خطاهای زبان‌آموزان ایرانی در زمینه کاربرد حرف اضافه «ni» در مهارت نوشتاری زبان ژاپنی پرداختیم. نخست داده‌های این پژوهش، از نگارش ۵۹ نفر از دانشجویان زبان ژاپنی دانشگاه تهران استخراج شد، سپس از نظر منشأ در قالب خطاهای «بین‌زبانی»، «درون‌زبانی» و «مبهم» و از نظر نوع خطا در سه گروه «حذف»، «اضافه» و «جایگزینی» مورد بررسی قرار گرفت. پس از تحلیل داده‌ها، درصد به کارگیری هریک از خطاها و فراوانی آنها به تفکیک دسته‌بندی‌های ذکر شده، محاسبه گردید. با توجه به داده‌های جمع‌آوری شده و با تکیه بر نتایج حاصل از تحلیل آنها، مشخص شد که از میان چهارده گروه خطای استخراج شده، پنج گروه از خطاهای تولید شده توسط زبان‌آموزان ایرانی، با منشأ «بین‌زبانی»، پنج گروه با منشأ «درون‌زبانی» و چهار گروه با منشأ «مبهم» هستند. علاوه بر این، عمده‌ترین دلیل ایجاد خطاها بر اساس فرایند تولید، از نوع «جایگزینی» است؛ غیر از نقش معنایی «نشانه‌گر زمان و ترتیب انجام عمل» که هر سه نوع خطا در آن مشاهده گردید، در بقیه نقش‌ها، فقط خطای «جایگزینی» رخ داده بود. یافته‌های این پژوهش، ما را به این نتیجه رهنمون ساخت که «تداخل زبانی» و خطاهای «درون‌زبانی» به‌طور یکسان در بروز خطاهای مرتبط با حرف اضافه «ni»، نقش دارند.

مرادی، فرزانه. (۱۴۰۳). بررسی خطاهای زبان‌آموزان ایرانی زبان ژاپنی، در استفاده از حرف اضافه «ni» در مهارت نوشتاری. پژوهش‌های زبانشناختی در زبان‌های خارجی، ۱۴ (۲)، ۳۴۱-۳۲۵.

DOI: <http://doi.org/10.22059/jflr.2024.380950.1148>.

The Author(s).

Publisher: The University of Tehran Press.

DOI: <http://doi.org/10.22059/jflr.2024.380950.1148>.

*فرزانه مرادی استادیار زبان و ادبیات ژاپنی، دانشکده زبانها و ادبیات خارجی دانشگاه تهران. انتشار مقاله‌ای در زمینه آموزش زبان ژاپنی و تحلیل منابع آموزشی زبان ژاپنی در مجلات مختلف.

۳۲۶

۱. مقدمه

حروف اضافه در ساختار زبان ژاپنی، به عنوان یک زبان پیوندی نقش بسیار مهمی ایفا می کنند. وظیفه حروف اضافه برقراری پیوند میان اجزای کلام است و از بسامد بالایی برخوردارند و در زبان ژاپنی کمتر جمله‌ای را می توان یافت که عاری از حروف اضافه باشد. اما حروف اضافه همواره یکی از این موضوعات چالش برانگیز در هنگام یادگیری دستور زبان ژاپنی بوده است. از آن میان می توان به حرف اضافه «ni» اشاره نمود. مطالعات متعددی که تا به حال انجام شده است نشان می دهد که زبان آموزان زبان ژاپنی، صرف نظر از زبان مادری خود در اکثر مواقع در هنگام کاربرد آن دچار خطا می شوند و تفکیک و تشخیص کارکردهای آن از سایر حروف اضافه دیگر نظیر «de» و «O» برای آنها دشوار است. به ویژه «کاربرد اشتباه حروف اضافه «ni» و «de» نشانگر مکان، به جای یکدیگر، توسط زبان آموزان زبان ژاپنی امری شناخته شده است» (اوکادا و هایاشیتا، ۲۰۱۳: ۱).^۱ بروز خطاهایی از این دست، در فرایند یادگیری زبان های خارجی امری طبیعی و اجتناب ناپذیر است، چراکه روند یادگیری زبان دوم دارای ماهیت آزمون و خطاست (کاظمی، ۱۳۹۲) و «تشخیص خطا، اصلی ترین پیش شرط تصحیح و ارزیابی آن است» (دوستی زاده و فرقانی تهرانی، ۱۳۹۰: ۵۳). با بهره گیری از تحلیل خطا به عنوان یکی از ابزارهای سنجش کارایی آموزش می توان علاوه بر عیب یابی نظام آموزشی به نقاط ضعف زبان آموزان در مهارت های گوناگون پی برد تا کیفیت آموزشی را بهبود بخشید (غیاثی زارچ، جعفری، ۱۳۹۹: ۱۷۷). افزون بر آن، برنامه های آموزشی و کتب درسی را نیز می توان با توجه به نتایج به دست آمده از تحلیل خطا مورد بازبینی و اصلاح قرار داد (دری مقدم و همکاران، ۱۴۰۱). ما در پژوهش حاضر به تحلیل خطاهای زبان آموزان ایرانی در زمینه کاربرد حرف اضافه «ni» در زبان ژاپنی می پردازیم. نخست بررسی می کنیم که پربسامدترین خطاهای دانشجویان ایرانی زبان ژاپنی در کاربرد حرف اضافه «ni» در گستره کدام یک از کاربردها و نقش های معنایی آن رخ می دهد؟ سپس در گام بعدی، پاسخی برای این پرسش می یابیم که بیشترین خطاهای تولید شده توسط زبان آموزان ایرانی در کدام یک از حوزه های حذف، اضافه، جایگزینی قرار دارد و بر مبنای کدام منشأ خطا، بروز داشته اند؟

در ارتباط با سؤالات این پژوهش، می توان دو فرضیه را مطرح نمود. نخست آنکه، به دلیل تفاوت های ساختاری و

معنایی بین زبان های ژاپنی و فارسی، احتمال می رود که شایع ترین خطاهای دانشجویان ایرانی زبان ژاپنی در کاربرد حرف اضافه «ni» در نقش های معنایی مکان و زمان رخ دهد. دانشجویان ممکن است در تشخیص مواردی که «ni» برای نشان دادن مقصد (به معنای «به» یا «در») یا زمان (به معنای «در») به کار می رود، دچار اشتباه شوند. دومین فرضیه، مربوط به سؤال دوم این پژوهش است. با توجه به این که حرف اضافه «ni» در زبان ژاپنی دارای نقش های معنایی متعدد، متنوع و در برخی موارد مشابه با حروف اضافه دیگر است، انتظار می رود که بیشترین میزان خطا از نوع «جایگزینی» با منشأ «درون زبانی» باشد.

۲. پیشینه پژوهش

۲.۱. اهمیت و کاربرد تحلیل خطا

نظریه تحلیل خطا نخستین بار توسط کوردور و همکارانش در دهه ۱۹۶۰ پایه گذاری شد. به اعتقاد کوردور، «زبان آموز به تنهایی نمی تواند متوجه خطا شود و هنگامی که نسبت به بروز خطا آگاه می شود، به سختی قادر است آن را تصحیح کند و در این بین دچار خطای دیگری نیز می گردد». (کوردور، ۱۹۸۷: ۲۵۹)^۲ «تجزیه و تحلیل خطاها در فرایند آموزشی و برنامه ریزی زبان آموز را قادر می سازد تا با سرعت بیشتری به سمت فرم مطلوب زبان مقصد برسد». (ضیاء حسینی، ۱۳۸۳: ۷۱)، از سوی دیگر تحلیل این خطاها به مدرس نیز این امکان را می دهد که به مطالبی که یادگیری آنها برای زبان آموز چالش برانگیز بوده و یا یادگیری به صورت ناقص انجام شده اشراف یابد؛ اگر معلم بداند چه نوع خطاهایی بیشتر محتمل است، برای آنها می تواند بازخورد برنامه ریزی شده و متناسب با آنها ارائه کند (جورینیان، مدنی، ۱۴۰۱: ۲۸۷)، همچنین درمی یابد که عملکرد زبان آموز در چه مواردی به اهداف آموزشی نزدیک بوده و در چه مواردی نیازمند توجه بیشتری است و بر اساس بازخوردهایی که دریافت نموده، در مواد تدریس و یا فونونی که برای آموزش به کار گرفته بازنگری کرده و راهکارهایی برای رفع خطاها پیدا کند.

۲.۲. انواع خطا

روش های گوناگونی برای تحلیل خطا مورد استفاده قرار می گیرد. کشاورز خطاها را براساس فرایند تولید به

۴.۲. پژوهش‌های مرتبط با خطاهای زبان‌آموزان

زبان ژاپنی

در زمینه تحلیل خطاهای زبان‌آموزان زبان ژاپنی در رابطه با کاربرد حرف اضافه «ni»، پژوهش‌های متعددی انجام شده است. کوبوتا مطالعه‌ای طولی بر روی ۲ زبان‌آموز مبتدی با زبان مادری انگلیسی انجام داده و نحوه کاربرد و تفکیک حروف اضافه «ni» و «de» را مورد بررسی قرار داده است. بر اساس نتایج آن، هر دو زبان‌آموز در انتخاب بین حروف اضافه «ni» و «de» مکانی سردرگم بوده‌اند و در نتیجه این عدم تشخیص، تمایل به تعمیم بیش از حد «ni» نشان داده‌اند (کوبوتا، ۱۹۹۴: ۷۲-۸۵).^۶ در دو تحقیق جداگانه، فوکوما مطالعه‌ای طولی بر روی انشاهای ۱۹ نفر از زبان‌آموزان مبتدی با ملیت‌های مختلف انجام داده (فوکوما، ۱۹۹۶: ۶۱-۷۴)^۷ و ایواساکی از طریق مصاحبه تحقیقاتی ۳۱ نفر از زبان‌آموزان با زبان مادری انگلیسی را مورد مطالعه قرار داده است، که در هر دو تحقیق نتایج مشابه با نتایج تحقیق کوبوتا مشاهده شده است (ایواساکی، ۲۰۰۱: ۶۱-۶۶).^۸ یاگی زبان-آموزانی با زبان مادری تایلندی و مالایی را مورد مطالعه قرار داده است (یاگی، ۱۹۹۶: ۶۵-۸۱).^۹ نکته مشترک در نتایج تمامی این تحقیقات این است که بیشترین آمار خطا در اکثر زبان‌آموزان، در انتخاب بین «ni» و «de» بیانگر «محل حضور» و «محل انجام فعل و عمل» رخ داده است.

ساکودا در پژوهشی، با استفاده از آزمون چند گزینه‌ای حروف اضافه، ۶۰ نفر از زبان‌آموزان سطح متوسط با ملیت‌های کره‌ای، چینی و سایر ملیت‌ها را مورد مطالعه قرار داده و عنوان می‌کند که زبان‌آموزان فارغ از زبان مادری خود، در هنگامی که بین انتخاب حرف اضافه «ni» و «de» مردد بوده‌اند، همراه با قیده‌های مکان مثل «مقابل»، «میان»، «پشت» و غیره حرف اضافه «ni» و همراه با اسم‌های نشان‌دهنده نام مکان‌ها یا ساختمان‌ها مثل «توکیو»، «دانشگاه»، «غذاخوری» و غیره حرف اضافه «de» را به کار برده‌اند. ساکودا این راهبرد زبان‌آموزان را «استراتژی

چهار گروه حذف، اضافه، ترتیب‌بندی و جایگزینی تقسیم می‌کند (کشاورز، ۲۰۱۲: ۱۰۵). حذف، هنگامی رخ می‌دهد که برخی عناصر زبانی در جمله حذف شوند؛ و هنگامی که عناصری که در جمله به آنها نیازی نیست، به کار روند، خطای اضافه رخ داده است. خطای ترتیب‌بندی، هنگامی است که عناصر یک جمله با ترتیب صحیح در کنار هم قرار نمی‌گیرند. خطای جایگزینی هنگامی رخ می‌دهد که یک صورت نادرست، جایگزین یک صورت درست شود.

۳.۲. منشأ خطا

در تقسیم‌بندی دیگری، خطاها از منظر منشأ، به دو گروه خطاهای درون‌زبانی و خطاهای بین‌زبانی تقسیم می‌شوند (ضیاءحسینی، ۲۰۱۱: ۹۹).

۱. خطاهای بین‌زبانی: این خطاها ناشی از تداخل زبانی و تحت تأثیر زبان مادری زبان‌آموز رخ می‌دهند. در واقع «خطای بین‌زبانی کاربرد نابجای قواعد زبان مادری در کنش زبان مقصد است» (کورد، ۱۹۸۷: ۱۳۲).^۲ زبان‌آموز با مراجعه به زبان مادری خود برای درک و همچنین تولید زبان دوم تلاش می‌کند و همین امر باعث انتقال عناصر زبانی از زبان مادری به زبان دوم می‌شود.

۲. خطاهای درون‌زبانی: این خطاها ناشی از پیچیدگی زبان مقصد است و در نتیجه یادگیری ناقص یا غلط از زبان مقصد رخ می‌دهد. «این خطاها در مرحله‌ای رخ می‌دهند که زبان‌آموزان شروع به یادگیری قسمت‌هایی از نظام جدید نموده‌اند؛ انتقال زبانی یا تعمیم زبان مقصد در این مرحله بیشتر صورت می‌گیرد» (براون، ۲۰۰۰: ۲۴۴).^۳

غیر از تقسیم‌بندی خطاها، به خطاهای بین‌زبانی و درون‌زبانی، (کورد، ۱۹۸۱)، خطاهای مبهم^۵ را نیز مطرح نموده است.

۳. خطاهای مبهم: از دیدگاه کورد، خطاهای مبهم محصول هر دو نظام زبانی زبان مبدأ و مقصد هستند. بدین معنا که این نوع خطاها در هر دو مقوله بین‌زبانی و درون‌زبانی جای دارند و امکان تفکیک منشأ آنها وجود ندارد.

7. Fukuma

8. Iwasaki

9. Yagi

3. Corder

4. Brown

5. ambiguous

6. Kobuta

تشکیل واحد»^{۱۰} نامیده و معتقد است، استفاده بیش از حد از این استراتژی می‌تواند منجر به بروز خطا شود (ساکودا، ۲۰۰۱: ۱۷-۲۲)^{۱۱}. با این حال، برخی تحقیقات نشان می‌دهند که «استراتژی تشکیل واحد» لزوماً در مورد همه زبان‌آموزان زبان ژاپنی صدق نمی‌کند. به اعتقاد هاسوایکه در مورد زبان‌آموزان کره‌ای بیشتر از آنکه این استراتژی اثرگذار باشد، انتقال از زبان مادری آنها تاثیرگذار است (هاسوایکه، ۲۰۰۴: ۵۲-۶۱)^{۱۲}. او در مطالعه دیگری گروهی از زبان‌آموزان با زبان مادری انگلیسی، چینی و کره‌ای را مورد مطالعه قرار داده، که بر اساس نتایج حاصل از آن، استفاده مکرر و بیش از حد از حرف «ni» توسط زبان‌آموزان کره‌ای مشاهده شده است، به اعتقاد وی، این موضوع با منشأ بین‌زبانی و تداخل زبان مادری رخ داده است (هاسوایکه، ۲۰۰۷: ۶۸-۸۶). هاسوایکه در تحقیق دیگری اشاره می‌کند که انتقال از زبان مادری لزوماً منفی نبوده و در مواردی به علت شباهت‌های زبان کره‌ای و ژاپنی انتقال مثبت هم مشاهده شده است (هاسوایکه، ۲۰۱۲: ۵۹-۷۸).

۲.۵. نقش‌های معنایی و کاربردهای حرف اضافه «ni»
حرف اضافه «ni» دارای نقش‌های معنایی بسیار متنوع با کاربردهای فراوان است (ایتو، فومی تاکه، ۲۰۲۲: ۱۱۷)^{۱۳}. از میان طبقه‌بندی‌های ارائه شده، شاید بتوان گفت، جامع‌ترین و مفصل‌ترین آنها، طبقه‌بندی (ساکوما، ۱۹۷۹)^{۱۴} است که برای آن ۲۴ نقش معنایی، و بعد از آن طبقه‌بندی (موسسه ملی زبان و زبان‌شناسی ژاپنی، ۱۹۷۱)^{۱۵} است که برای آن، ۱۰ نقش معنایی اصلی و ۲۲ نقش فرعی ارائه داده‌اند. اما در منابع آموزشی برای زبان‌آموزان خارجی به تعداد کمتری از این نقش‌ها اشاره می‌شود. در این پژوهش پس از بررسی منبع آموزشی مورد کاربرد برای آموزش دانشجویان زبان ژاپنی دانشگاه تهران، یعنی مجموعه ۶ سطحی «manabō nihongo»، نقش‌های معنایی حرف اضافه «ni» به صورت جدول شماره ۱ طبقه‌بندی شد.

جدول ۱ نقش‌های معنایی حرف اضافه «ni» در منبع آموزشی «manabō nihongo»

کاربردها	مثال	ترجمه فارسی
۱. نشانگر نتیجه تغییرات	. ri san wa 22sai ni narimashita. . en o doru ni kaete moraemasuka.	. آقا/ خان لی ۲۲ ساله شد. . امکانش هست ین رو برام به دلار تبدیل کنید؟
۲. نشانگر زمان انجام عمل، ترتیب	. gogo yoji ni kaigi ga arimasu. . bangohan no mae ni ofuro ni	. بعد از ظهر ساعت ۴ جلسه داریم. . قبل از شام حمام می‌کنم.
۳. نشانگر مقصد، مکان یا زمان یک وضعیت یا حالت	. Lale hoteru ni tomatta koto ga arimasuka. . ano resutoran ni hairimashō. . kono densha ni norimashō. . asoko no isu ni suwarimasenka	. آیا تابه‌حال در هتل لاله اقامت داشته‌ای؟ . بریم اون رستوران. (وارد آن رستوران شویم) . سوار این قطار بشیم. . امکانش هست روی اون صندلی بشینید؟
۴. نشانگر حضور جانداران، وجود چیزهای مادی و انتزاعی	. teburu no ue ni aru keiki o moraemasuka. . hashi o wataru to migi ni sūpā ga arimasu. . anata wa doko ni sundeimasuka. . imōto wa Osaka ni imasu.	. میشه از اون کیک روی میز به من بدید؟ . از پل که رد بشید، (در) سمت راستتون سوپرمارکت هست. . شما (در) کجا سکونت دارید؟ . خواهر کوچک‌ترم در اوساکا هست.

13. Ito & Fumitake

14. Sakuma

15. National Institute for Japanese Language and Linguistics

10. Strategy of unit formation

11. sakuda

12. Hasuike

۵. نشانگر موضوع مورد نظر	. ningen kankei ni nayamu. . yamada sano teian ni sansei suru.	. در روابط انسانی دچار مشکل هستیم. . با پیشنهاد آقا/ خانم یامادا موافقم.
۶. نشانگر ذی‌نفع، دریافت‌کننده	. Hana san ni eigo o oshiete agemashita. . neko ni esa o varimashita	. به خانم هانا انگلیسی یاد دادم. . به گربه غذا دادم.
۷. نشانگر مقصد حرکت	. ashita byōin ni ikimasu. . raishū tomodachi wa nihon kara iran ni kimasu.	. فردا به بیمارستان میرم. . هفته آینده دوستم از ژاپن به ایران میاد.
۸. نشانگر طرف مقابل	. kino tomodachi ni aimashita. . watashi wa kazoku ni tomodachi o shokai shimashita.	. دیروز با دوستم ملاقات کردم. . من دوستم را به خانوادم معرفی کردم.
۹. نشانگر هدف	. ryōko ni iku toki nani ga irimasuka. . watashi wa nihon e benkyō ni ikimasu.	. هنگام رفتن به سفر چه چیزهایی لازم هست؟ . من برای تحصیل به ژاپن می‌روم.
۱۰. نشانگر فاعل یا عامل اعطاکننده	. kanojo ni ryōri o tsukutte hoshi. . boku wa okāsan ni mai tsuki 1 man en wo moratte imasu.	. می‌خواهم که او برایم غذا بپزد. . من هر ماه ۱۰ هزار یین پول از مادرم دریافت می‌کنم.
۱۱. نشانگر فاعل در جملات سببی	. musume ni kaji o saseta.	. دخترم را وادار کردم کارهای خانه را انجام دهد.
۱۲. نشانگر فاعل در جملات مجهول	. sensei ni shikararemashita.	. معلم مرا سرزنش کرد.

۳. روش پژوهش

نمونه آماری پژوهش حاضر ۵۹ نفر از دانشجویان ترم ۵ و ۶ گروه زبان و ادبیات ژاپنی دانشگاه تهران بوده‌اند. بررسی‌های صورت‌گرفته در این پژوهش فارغ از دو متغیر سن و جنسیت صورت گرفته است. ابزار گردآوری داده‌های این پژوهش، تعداد ۲۳۶ متن و انشاهای نوشته شده توسط زبان‌آموزان و با موضوعات مختلف بوده که در طی ۳ نیم‌سال تحصیلی جمع‌آوری شده است. پس از بررسی جامع داده‌ها، در مرحله نخست، فراوانی کاربرد و فراوانی خطاهای مرتبط با هر یک از نقش‌های معنایی حرف اضافه «ni» مشخص شد. در مرحله بعد پرسامدترین خطاها استخراج و به‌ترتیب میزان بسامد طبقه‌بندی شدند. سپس از منظر فرایند تولید خطا، تفکیک، و توصیف دقیقی برای هر یک از آنها انجام شده و در انتها منشأ تولید هر یک مشخص

همان‌گونه که در جدول مذکور نشان داده شده است، معادل حرف اضافه «ni»، در زبان فارسی، ۷ حرف اضافه «به، از، در، روی، با، برای، را» آمده است، علاوه‌بر آن، در برخی موارد، در معادل فارسی جملات ژاپنی، جمله بدون نیاز به حرف اضافه آمده است. بدین معنا که حرف اضافه «ni»، در زبان فارسی به اشکال گوناگونی ظاهر می‌شود. این شرایط در کاربرد شماره ۳ در جدول فوق به روشنی دیده می‌شود. نکته دیگر در رابطه با جدول مذکور این است که حرف اضافه «ni» در جملات ژاپنی حرف اضافه پسین و در ترجمه‌های فارسی آن، غیر از مورد ۱۱ که معادل جمله سببی ژاپنی است و مفعول به همراه «را» که نقش نمای مفعول مستقیم است به‌صورت پسین آمده، در بقیه موارد معادل فارسی صورت حرف اضافه پیشین نمایان شده است.

گردید. فرایند خطای «ترتیب‌بندی» به دلیل عدم ارتباط، در این پژوهش مورد استفاده قرار نگرفت. لازم به ذکر است که در این پژوهش تنها به بررسی و تحلیل خطاهای زبان‌آموزان از دوازده نقش‌معنایی حرف اضافه «ni»، پرداختیم. این انتخاب بر مبنای نقش‌های مورد کاربرد در منابع آموزشی مورد استفاده برای دانشجویان دانشگاه تهران انجام گرفته است. از این‌رو، پژوهش حاضر از میان نقش‌های معنایی حرف اضافه «ni»، تنها محدود به تحلیل این دوازده نقش گردیده است.

۴. یافته‌های پژوهش

از بین ۲۳۶ متن جمع‌آوری‌شده، ۹۸۶ جمله دارای خطا در کاربرد حرف اضافه «ni» شناسایی شد. در ابتدا میزان فراوانی و درصد کاربرد هر یک از نقش‌های معنایی در نوشتار آزمودنی‌ها مشخص شد، سپس فراوانی و درصد خطاها در هر یک از کاربردها محاسبه گردید.

جدول ۲ فراوانی کاربرد حرف اضافه «ni» و میزان خطا به تفکیک هر یک از نقش‌های معنایی

نقش معنایی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی خطا	درصد فراوانی خطا
۱. نشانگر تغییرات	۷۰	۳/۶	۱۸	۱/۸۳
۲. نشانگر زمان و ترتیب انجام عمل	۴۶۰	۲۳/۷۱	۳۰۵	۳۰/۹۶
۳. نشانگر مقصد، مکان یا زمان یک وضعیت یا حالت	۲۳۶	۱۲/۲	۱۰۸	۱۰/۹۸
۴. نشانگر حضور جانداران، وجود چیزهای مادی و انتزاعی	۳۲۱	۱۶/۵	۱۹۶	۱۹/۹۹
۵. نشانگر موضوع موردنظر	۱۲۸	۶/۶	۷۶	۷/۷۳
۶. نشانگر ذی‌نفع، دریافت‌کننده	۶۹	۳/۵۶	۱۹	۱/۹۳
۷. نشانگر مقصد حرکت	۱۳۰	۶/۷	۲۳	۲/۳۳
۸. نشانگر طرف مقابل	۲۱۱	۱۰/۸۸	۱۰۴	۱۰/۶۷
۹. نشانگر هدف	۱۴۴	۷/۴	۸۸	۸/۹۳
۱۰. نشانگر فاعل یا عامل اعطاکننده	۱۰۰	۵/۱۵	۲۱	۲/۱۳
۱۱. نشانگر فاعل در جملات سببی	۴۱	۲/۱۱	۱۵	۱/۵۲
۱۲. نشانگر فاعل در جملات مجهول	۳۰	۱/۵۵	۱۳	۱/۳۲
مجموع	۱۹۴۰	%۱۰۰	۹۸۶	%۱۰۰

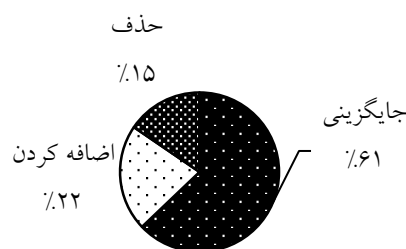
بر اساس جدول فوق، نقش معنایی «نشانگر زمان و ترتیب انجام عمل»، پرکاربردترین، و نقش معنایی «نشانگر فاعل در جملات مجهول و جملات سببی» کمترین استفاده را از سوی زبان‌آموزان داشته است. علاوه‌بر این، نقش معنایی «نشانگر زمان و ترتیب انجام عمل» با ۳۰/۹۶ درصد بیشترین، و نقش معنایی «نشانگر فاعل در جملات مجهول»، با مقدار ۱/۳۲ درصد، کمترین میزان خطا را به خود اختصاص داده‌اند.

پربسامدترین خطاها به ترتیب در حوزه نقش‌های معنایی «نشانگر زمان و ترتیب انجام عمل» با ۳۰/۹۶ درصد، «نشانگر حضور جانداران، وجود چیزهای مادی و انتزاعی» با ۱۹/۹۹ درصد، «نشانگر مقصد، مکان یا زمان یک وضعیت یا حالت» با ۱۰/۹۸ درصد، «نشانگر طرف مقابل» با ۱۰/۶۷ درصد، «نشانگر هدف» با ۸/۹۳ درصد و «نشانگر موضوع مدنظر» با ۷/۷۳ درصد

رخ داده است. در ادامه به بررسی منشأ و نوع خطا در هر یک از این نقش‌های معنایی می‌پردازیم.

۱.۴ خطاهای مرتبط با نقش معنایی نشانگر زمان و ترتیب انجام عمل

در کاربرد این نقش معنایی، هر سه نوع خطای «اضافه»، «حذف» و «جایگزینی» رخ داده است.

«de» برای اشاره به «مکان، وسیله، روش یا علت» و معادل‌های نزدیک «در»، «با»، «به‌وسیله» به کار می‌روند. به‌طور مشخص، اسامی زمان (مانند ساعت‌ها، روزها، ماه‌ها و هفته‌ها و غیره) که به زمان معینی اشاره دارند، اغلب نیاز به حرف اضافه «ni» دارند تا زمان مدنظر گوینده را مشخص کنند. اما در زبان فارسی این تفکیک وجود ندارد و حرف اضافه «در»، در کنار اسامی زمان و مکان کاربرد دارد. به نظر می‌رسد زبان‌آموز از زبان مادری خود تأثیر گرفته و حرف اضافه «de» را در کنار اسامی زمان به کار برده است؛ از این رو منشأ این خطا را می‌توان بین‌زبانی دانست.

۱.۴.۲ اضافه کردن حرف اضافه

a. shōrai **ni** nihon no daigaku de benkyō suru tsumori desu.

تصمیم دارم در آینده در دانشگاه‌های ژاپن درس بخوانم.

b. saikin **ni** eigo o benkyō shi hajimeta.

اخیراً خواندن انگلیسی را شروع کرده‌ام. در نمونه خطاهای a و b حرف اضافه «ni» به اشتباه به جمله اضافه شده است. این خطا به این دلیل رخ داده است که دانش‌زبانی زبان‌آموز در زمینه حروف اضافه و قواعد دستوری و نحوی زبان ژاپنی کامل نشده است. در زبان ژاپنی کلماتی مانند «shōrai» (آینده)، «saikin» (اخیراً)، «ima» (الآن) و «itsumo» (همیشه)، قید هستند و قیده‌ها معمولاً بدون نیاز به حرف اضافه به خودی‌خود معنا و نقش کاملی در جمله دارند. در مقابل اسامی زمانی (مانند ساعت‌ها، روزها، ماه‌ها و هفته‌ها) که به زمان مشخصی اشاره دارند، اغلب نیاز به حرف اضافه «ni» دارند تا زمان دقیق را مشخص کنند. این تفاوت موجود میان قیده‌های زمان و اسم زمان‌ها می‌تواند برای زبان‌آموز گیج‌کننده باشد. در زبان فارسی، تفاوت روشنی بین قیده‌های زمانی و اسامی زمانی وجود ندارد و استفاده از حروف اضافه برای هر دو نوع کلمه یکسان است. ساختار زمانی به‌طور مستقیم با استفاده از حروف اضافه خاصی نظیر «در» مشخص می‌شود. برای مثال، «در آینده»، «در هفته آینده»؛ فارسی‌زبانان ممکن است به‌طور مستقیم ساختار زمانی زبان فارسی را به ژاپنی ترجمه کنند که این خود می‌تواند منجر به استفاده نادرست از حروف

نمودار ۱ میزان بروز خطا به تفکیک فرایند تولید

۱.۴.۱ جایگزینی حرف اضافه

در این نقش معنایی، غیر از موارد محدود و پراکنده‌ای که سایر حروف به‌عنوان جایگزین به کار رفته بود، و می‌توان گفت به علت آگاهی ناقص از قواعد دستوری زبان مقصد درخصوص کاربرد حروف اضافه رخ داده‌اند؛ حرف اضافه «de» به‌صورت گسترده‌ای به‌عنوان جایگزین «ni» به کار رفته بود، که در ادامه به شرح نمونه‌هایی از آنها می‌پردازیم.

a. tanjōbi **de** takusan purezento o moraimashita

در روز تولد هدیه‌های زیادی گرفتم.

b. nihonjin wa haru **de** hanami o shimasu.

ژاپنی‌ها در (فصل) بهار به دیدن شکوفه‌های گیلاس می‌روند.

c. bangohan no mae **de**, ofuro ni hairimasu

قبل از شام دوش می‌گیرم.

d. watashi wa mai asa 7 ji **de** okimasu.

من هر روز ساعت ۷ صبح بیدار می‌شوم.

در نمونه‌های بالا، به اشتباه حرف اضافه «de» به کار رفته است. معادل‌سازی دقیق حروف اضافه ژاپنی و فارسی ممکن نیست، اما در بسیاری از مواقع «ni» و «de» را می‌توان نزدیک به معنای «در» در زبان فارسی دانست، اما این دو در نقش‌های معنایی متفاوتی ظاهر می‌شوند ولی به‌طور کلی، «ni» برای اشاره به «مکان، زمان، مقصد یا گیرنده» و معادل‌های نزدیک آن در فارسی «به»، «در»، «به‌سوی»، «برای» و

بود، پرسامدترین میزان خطا مربوط به جایگزینی «de» به جای «ni» بوده است.

۱.۲.۴ جایگزینی «de» به جای «ni»

در ارتباط با نقش معنایی «نشانگر حضور و وجود جانداران و وجود چیزهای مادی و انتزاعی»، ساکودا معتقد است زبان آموزان زبان ژاپنی، صرف نظر از زبان مادری خود، در مواقعی که «نام یک منطقه یا محله» یا «ساختمان و بنا» مورد نظر باشد، به جای حرف اضافه «ni»، تمایل به استفاده از حرف اضافه «de» دارند (ساکودا، ۲۰۰۱: ۵۲-۶۱)۶. بدین معنا که زبان آموزان فارغ از زبان مادری خود، به تعبیر وی از «استراتژی تشکیل واحد» یعنی ترکیب «نام منطقه یا ساختمان و بنا + de» استفاده می کنند. تحلیل خطاهای مرتبط با این نقش معنایی نیز نشان می دهد که گفته های ساکودا در مورد فارسی زبانان نیز صدق می کند. در نوشته های زبان آموزان فارسی زبان، ۳۲۱ مرتبه از این نقش استفاده شده بود که در تمامی این موارد خطای جایگزینی با حرف اضافه «de» رخ داده است. فارسی زبانان علاوه بر مواردی که ساکودا ذکر کرده است، به همراه قیده های مکانی ژاپنی و جهت ها نیز که با حرف اضافه «ni» همراه می شوند، حرف اضافه «de» را به کار برده اند. به عنوان مثال:

a. michi o wataru to, migi **de** ginkō ga arimasu.

از خیابان که رد شوید، بانک در سمت راستان است.

b. nihon **de** yon shurui no kekkonshiki ga arimasu.

در ژاپن ۴ نوع مراسم عروسی وجود دارد.

c. kurasu **de** chūgoku jin no gakusei ga 3 nin imasu.

سه نفر دانشجوی چینی در کلاس هست.

d. keikaku **de** ikutsuka no mondai ga arimashita.

در طرح (برنامه)، چند مورد اشکال وجود دارد.

در ترجمه فارسی تمامی جملات بالا، به طور واحد از حرف اضافه «در» استفاده شده است. برای حرف اضافه «در» معانی «درون، داخل» (آب در لیوان بود)، «دسترسی» (در تیررس)، «خوشه محدود مکانی» (در شهر خبری نیست)، «خوشه محدود زمانی» (در سال

اضافه و ساختار جملات شود. برای مثال، «در آینده» را ممکن است به صورت «shōrai ni» ترجمه کنند، در حالی که شکل صحیح آن «shōrai» است. درک تفاوت بین قیده های زمانی و اسامی زمانی در زبان ژاپنی، به فهم صحیح استفاده یا عدم استفاده از حروف اضافه کمک می کند. بر اساس توضیحات فوق، این خطا در گروه خطاهای با منشأ مبهم دسته بندی می شود.

۳.۱.۴ حذف حرف اضافه

a. ano hi asa 6 ji **(ni)** sanpo ni dekakemashita.

آن روز ساعت ۶ صبح برای پیاده روی بیرون رفتم.

b. dekireba maishū kinyōbi **(ni)** nihono eiga o mimasu.

اگر بتوانم، جمعه ها فیلم سینمایی ژاپنی می بینم.

c. watashi wa 12 gatsu 26 nichi **(ni)** inaka e karu tsumori desu.

تصمیم دارم روز ۲۶ اسفند به شهرمان برگردم.

d. maiban neru mae **(ni)** shawā o abite ha o migakimasu.

هر شب قبل از خواب، دوش می گیرم و مسواک می زنم.

با نگاهی به نمونه های بالا مشخص می شود که در تمامی جملات ژاپنی تولید شده توسط زبان آموز، بعد از اسم های زمان «6 ji» (ساعت ۶)، «kinyōbi» (جمعه ها)، «12 gatsu 26 nichi» (روز ۲۶ اسفند)، «mae» (قبل از)، حرف اضافه «ni» حذف شده است. با توجه به ترجمه های این جملات، مشخص می شود که معادل حرف اضافه «ni»، در جملات فارسی هیچ حرف اضافه ای به کار نرفته است و زبان آموز با مراجعه به زبان فارسی و تأثیر گرفتن از زبان مادری، حرف اضافه «ni» را حذف کرده است. از آنجا که منشأ بروز این خطا تفاوت ساختاری میان زبان فارسی و ژاپنی است، در گروه خطاهای بین زبانی طبقه بندی می شود.

۲.۴ خطاهای مرتبط با نقش معنایی نشانگر

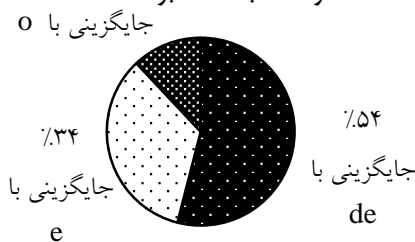
حضور جانداران، وجود چیزهای مادی و انتزاعی

در رابطه با این نقش معنایی، تمامی خطاها از نوع جایگزینی رخ داده است. غیر از موارد انگشت شماری که به صورت پراکنده از سایر حروف اضافه استفاده شده

۱۳۵۷ متولد شد)، «خوشه اندازه» (عکس سه در چهار) وجود دارد (راسخ‌مهند و ضرابی، ۱۳۹۲: ۹۵-۱۱۱). بدین معنا که برای نشان دادن ظرفیت مکانی، در زبان فارسی از حرف اضافه «در» استفاده می‌شود. به نظر می‌رسد زبان‌آموزان در تمام نمونه‌های تولیدی خود حرف اضافه «de» را معادل «در» در زبان فارسی دانسته و به پیروی از زبان مادری خود، آن را به کار برده‌اند. از طرفی، کاربردهای مشابه دو حرف اضافه «ni» و «de» نیز می‌تواند یکی دیگر از عوامل بروز خطا باشد. یکی دیگر از نقش‌های معنایی «de»، «نشانگر یک محدوده یا دامنه خاص» است. این نقش معنایی نشان‌دهنده محدوده و فضایی است که کل یک حرکت را در بر می‌گیرد (ترامورا، ۱۹۸۲)^{۱۷}. اما، در «ni» با نقش معنایی نشانگر «حضور جانداران، وجود چیزهای مادی و انتزاعی»، «ni» حضور و یا ثبات و پایداری در مکانی خاص را نشان می‌دهد و مانند «de»، «حد و محدوده مکانی برای انجام فعل و عمل» را در بر نمی‌گیرد (موریتا، ۱۹۸۹)^{۱۸}. از دیدگاه موریتا، «de» در زمینه‌های مختلف مانند تعداد، زمان، زمان فعل و رفتار، مکان، افراد و اشیاء، معنای «در محدوده»، «در آن حد و حدود» را انتقال می‌دهد. بدین معنا که «de»، صرفاً به یک مکان خاص اشاره نمی‌کند، بلکه مفهوم «حد» و «محدوده» فضایی را نشان می‌دهد که کل یک حرکت را در بر می‌گیرد. این محدوده شامل مبدأ، مسیر و مقصد حرکت می‌شود. با توجه به نمونه خطاهای ذکر شده، به نظر می‌رسد، زبان‌آموز از این تفاوت نقش بی‌اطلاع بوده و در تمامی موارد حرف اضافه «de» را به‌عنوان جایگزین «ni» به کار برده است. بر این اساس می‌توان گفت، منشأ چنین خطایی علاوه بر تأثیر منفی زبان مادری، پیچیدگی‌های ساختاری زبان مقصد و عدم آشنایی زبان‌آموز با معانی حروف اضافه ژاپنی بوده که باعث شده زبان‌آموز قادر به استفاده از این عناصر زبانی در بافت‌های مناسب نباشد؛ از این‌رو این خطا در گروه خطاهای مبهم قرار می‌گیرد.

۳.۴ خطاهای مرتبط با نقش معنایی نشانگر مقصد، مکان یا زمان یک وضعیت یا حالت

پس از بررسی خطاهای مرتبط با این نقش معنایی مشخص شد که تمامی خطاها از نوع جایگزینی بوده‌اند. بیشترین بسامد خطا مربوط به جایگزینی حروف اضافه «de»، «o» و «e» با «ni» بوده است.^{۱۲٪}

نمودار ۲ میزان جایگزینی «ni» با حروف اضافه «de»، «e»، «o»

۳.۴.۱ جایگزینی «de» به جای «ni»

همان‌گونه در نمودار مذکور مشهود است، حرف اضافه «de» با ۵۴ درصد میزان خطا، بیشتر از سایر حروف به‌عنوان جایگزین در جملات زبان‌آموزان به کار رفته است.

a. sono hoteru **de** isshukan gurai tomarimashita.

در حدود یک هفته در آن هتل اقامت کردیم.

b. watashino kazoku wa irano kita **de** sundeimasu.

خانواده من در شمال ایران زندگی می‌کند.

در جملات بالا زبان‌آموز به‌جای کاربرد حرف اضافه «ni» از «de» استفاده کرده است. حروف اضافه «ni» و «de» هر دو کاربردها و نقش‌های معنایی متعدد و بعضاً مشابهی دارند. یکی از نقش‌های اصلی «de»، نشان دادن «مکانی است که در آن یک عمل یا فعالیت خاصی انجام می‌شود»، به‌عنوان مثال، در جمله

. toshokan **de** hon o yomimasu.

در کتابخانه درس می‌خوانم.

«de»، نشان می‌دهد که عمل «خواندن کتاب» در کتابخانه انجام می‌شود. اما در نمونه خطای a و b، افعال «tomarimasu» (اقامت کردن) و «sundeimasu» (زندگی کردن) به‌عنوان یک حالت یا وضعیت تلفی می‌شوند نه انجام یک فعالیت؛ از این‌رو کاربرد حرف اضافه «de» با جملاتی از این دست

a. tsugino densha o norimashō.

قطار بعدی را سوار شویم.

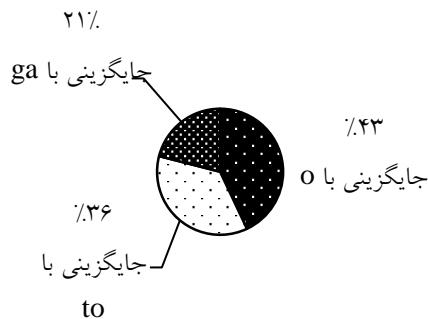
b. ano kissaten o hairimashō.

بیاید برویم آن افی شاپ. (ترجمه مستقیم: بیاید آن کافی- شاپ را وارد شویم).

دو جمله بالا در زبان ژاپنی از نظر نحوی و ساختاری نادرست است. در زبان ژاپنی افعال این جملات، یعنی «norimasu» و «hairimasu» با حرف اضافه «ni» به کار می‌رود. تفاوت ساختار نحوی زبان فارسی و ژاپنی می‌تواند یکی از علل بروز این‌گونه خطاها باشد. در زبان فارسی به‌طور معمول از حرف اضافه «را» برای مشخص کردن مفعول استفاده می‌شود، درحالی‌که در زبان ژاپنی همراه با افعال مختلف، حروف اضافه مختلفی به کار می‌روند. در زبان فارسی استفاده از «را» معادل تقریبی حرف اضافه «o» در زبان ژاپنی، برای بسیاری از افعال معمول است، درحالی‌که در زبان ژاپنی هر فعل نیاز به حرف اضافه خاص خود را دارد. به نظر می‌رسد، زبان‌آموز به دلیل خو گرفتن به ساختارهای زبان مادری خود، به اشتباه از همان ساختارها در زبان ژاپنی استفاده نموده است. از این رو می‌توان این خطا را در گروه خطاهای بین‌زبانی طبقه‌بندی نمود.

۴.۴. خطاهای مرتبط با نقش معنایی طرف مقابل

در کاربرد این نقش معنایی نیز، خطاها از نوع «جایگزینی» رخ داده‌اند؛ که میزان استفاده از هر یک از این حروف جایگزین در نمودار زیر نشان داده شده است.

نمودار ۳ میزان جایگزینی «ni» با حروف اضافه «o»، «to»، «ga»

۴.۴.۱ جایگزینی «o» به جای «ni»

a. neko ga watashi o kamitsuita.

گربه من را گاز گرفت.

ناصحیح است؛ به نظر می‌رسد افعال مذکور از سوی زبان‌آموز «یک فعالیت و عمل» تلقی شده و در نتیجه یک جمله اشتباه تولید شده است. زبان‌آموزان در مواردی که باید از «ni» استفاده کنند، تحت تأثیر عمل یا حرکتی که فعل بیانگر آن است قرار گرفته و از «de» استفاده می‌کنند (سوزوکی، ۱۹۷۸: ۱-۱۴)۹. منشأ این خطاها درون‌زبانی است و به علت آگاهی ناقص از قواعد دستوری زبان مقصد در خصوص کاربرد حروف اضافه، رخ داده است.

۴.۳.۴ جایگزینی «e» به جای «ni»

a. okurete eki e tsukimashita.

با تأخیر به ایستگاه رسیدم.

b. ano resutoran e hairimashō.

بیاید با آن ستوران برویم. (ترجمه مستقیم: بیاید به آن رستوران وارد شویم)

در نمونه خطاهای مذکور، حرف اضافه «e» به جای «ni» به کار رفته است. یکی از کاربردهای حرف اضافه «ni» نشان دادن مقصد یا مکان خاصی است که شخصی به آنجا می‌رود و حرف اضافه «e»، از دیگر حروف اضافه ژاپنی است که برای «نشان دادن جهت یا مسیر کلی استفاده می‌شود و تأکید کمتری بر مقصد نهایی دارد. در جملات زیر این تفاوت نشان داده می‌شود.

c. kare wa Tokyo ni ikimasu.

او به توکیو می‌رود.

d. kare wa Tokyo e ikimasu.

او به (سمت) توکیو می‌رود.

در برخی موارد تفاوت این دو حرف اضافه ممکن است برای زبان‌آموزان مبهم باشد و باعث تولید جملاتی نظیر a و b شود. از سوی دیگر، هر دو حرف اضافه در زبان ژاپنی مفهومی متفاوت دارند در صورتی‌که در زبان فارسی برای این مفهوم، از یک حرف اضافه واحد، یعنی «به» استفاده می‌شود. عدم وجود این تمایز معنایی برای فارسی‌زبانان که به چنین تفکیک دقیقی در زبان خود عادت ندارند، ممکن است چالش‌برانگیز باشد. بر این اساس این‌گونه خطاها را هم می‌توان با منشأ مبهم تلقی نمود.

۴.۳.۴ جایگزینی «o» به جای «ni»

b. shōgakkō no sensei o atta toki, namida o nagashita.

معلم دوران ابتدایی‌ام را که دیدم گریه‌ام گرفت.

در زبان ژاپنی، افعالی نظیر «hantai suru» (مخالفت کردن)، «kamitsuku» (گاز گرفتن)، «butsukaru» (برخورد کردن، خوردن به...)، «fureru» (لمس کردن، دست زدن)، «au» (ملاقات کردن)، «koi suru» (عاشق شدن) و غیره، اگر به‌عنوان گزاره جمله‌ای که بیانگر انجام عملی توسط فاعل نسبت به «فردی یا طرف مقابل» است، ظاهر شوند، آن «فرد یا طرف مقابل» با حرف اضافه «ni» همراه می‌شود. اما در نمونه‌های بالا زبان آموز به علت عدم آگاهی نسبت به این موضوع، همراه با افعال «kamitsuku» و «au»، حرف اضافه «o» را به کار برده است. از سوی دیگر، در ترجمه فارسی این جملات حرف اضافه «را» آمده است و به نظر می‌رسد زبان آموز، با رجوع به زبان مادری خود حرف اضافه «o» را که معادل «را» در زبان فارسی است جایگزین «o» کرده است. بروز این خطا می‌تواند منشأیی مبهم داشته باشد.

۲.۴.۴ جایگزینی «to» به جای «ni»

a. mukashi, toshi ue no hito to hanashi kakeru toki mesen o awasenakatta.

در قدیم هنگام صحبت با بزرگ‌ترها، مستقیم به چشم‌های آنها نگاه نمی‌کردند.

b. oya to hankō suru.

با پدر و مادرم مخالقم.

b. hito to yasashiku suru koto ha atarimae da to omou.

به نظر من این طبیعی است که با دیگران مهربان باشیم.

در نمونه‌های بالا، حرف اضافه «to»، به‌عنوان جایگزین «ni» به کار رفته است. «to» نیز یکی از حروف اضافه ژاپنی است که نقش‌های معنایی متعددی دارد. یکی از نقش‌های معنایی آن «نشانگر طرف مشارکت در یک تعامل» است؛ بدین معنا که اگر فعل گزاره جمله، از افعال متقابل یا دوسویه باشد، فرد متقابلی که حضور او برای تحقق آن فعل، اجتناب‌ناپذیر

است، همراه با حرف اضافه «to» به کار می‌رود؛ به‌عنوان مثال در جمله

. Watashi wa itsuka kanojo to kekkon suru. من

روزی با او ازدواج خواهم کرد.

برای تحقق فعل «kekkon suru» که به معنای «ازدواج کردن» است، وجود فرد مقابل، یعنی «او» ضروری است، که با حرف اضافه «to» همراه شده است. اما اگر فعلی که بیانگر انجام عملی توسط فاعل نسبت به «فردی یا طرف مقابل» است، ظاهر شوند، آن «فرد یا طرف مقابل» با حرف اضافه «ni» همراه می‌شود. به علت شباهت و نزدیکی این دو نقش معنایی، در مواقعی تشخیص و تفکیک کاربرد آنها برای زبان‌آموزان دشوار بوده و آن دو را به‌جای یکدیگر به کار می‌برند. از آن جهت که انتقال و تعمیم درون زبان مقصد رخ داده، این خطا در گروه خطاهای درون‌زبانی طبقه‌بندی می‌شود.

۳.۴.۴ جایگزینی «ga» به جای «ni»

a. watashi wa kazoku ga gakkō no tomodachi o shōkai shimashita.

دوست مدرسه‌ام را به خانواده‌ام معرفی کردم.

b. shōrai, watashi wa sabishikute binbōna hito ga tsukaeru tsumori desu.

من تصمیم دارم در آینده، به افراد فقیر و تنها خدمت کنم.

در نمونه‌های بالا، حرف اضافه «ga» جایگزین «ni» شده است. شاید بتوان گفت علت بروز چنین خطایی تداخل و تعمیم جمله‌های با دو فاعل در زبان ژاپنی است. در زبان ژاپنی جملات با دو فاعل یا نهاد، یا اصطلاحاً «nijūshugo»، یک ساختار نحوی خاص است که دو فاعل معین در آنها ظاهر می‌شوند و عمدتاً به شکل ساختار «X wa Y ga Z» ظاهر می‌شوند (سوناگا، ۲۰۰۶).^{۲۰} Y و X به ترتیب نهاد یا فاعل اول و دوم جمله هستند؛ wa و ga حروف اضافه همراه با آنها و Z گزاره جمله است. سوناگا برای قاعده مذکور مثال زیر را ذکر می‌کند.

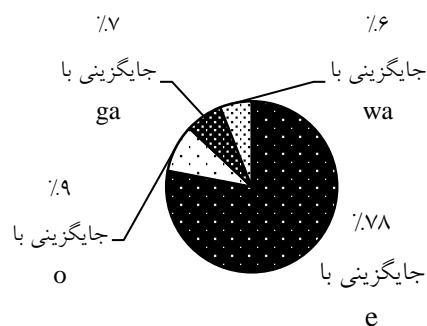
ano haiyu wa chichioya ga sōridaijin da.

پدر آن بازیگر نخست‌وزیر است.

در این‌گونه جملات، نهاد اول با حرف اضافه «wa» و نهاد دوم با حرف اضافه «ga» به کار می‌روند. در نمونه‌های خطای a و b، زبان‌آموز با تعمیم این ساختار، به اشتباه حرف اضافه «ga» را برگزیده است. این درحالی‌ست که در این نمونه‌ها «kazoku» و «hito»، نه در نقش نهاد دوم جمله، بلکه در نقش «فرد یا طرف مقابل» هستند که فعل توسط فاعل نسبت به آنها انجام شده است و باید با حرف اضافه «ni» همراه شوند. بر این اساس خطاهایی از این دست، در گروه خطاهای درون‌زبانی جای می‌گیرند.

۵.۴. خطاهای مرتبط با نقش معنایی هدف

تمامی خطاهای مرتبط با این کارکرد نیز از نوع خطای جایگزینی، و بیشترین میزان خطا مربوط به کاربرد حرف اضافه «e» به جای «ni» بوده است.

نمودار ۴ میزان جایگزینی «ni» با «e» و سایر حروف اضافه

۵.۴. ۱ جایگزینی «e» با «ni»

a. ryokō e iku toki, nani ga irimasuka.

هنگام رفتن به سفر، چه چیزهایی نیاز است؟

b. kaimono e iku toki nuno bukoro o motte ikimasu.

وقتی به خرید می‌روم، با خودم کیسه پارچه‌ای می‌برم. در جملاتی، نظیر نمونه‌های بالا، در هنگامی که افعال حرکتی، مانند «iku» (رفتن)، «kuru» (آمدن) و غیره در جمله به کار می‌روند، اسمی («ryokō» (سفر) و «kaimono» (خرید)) که «هدف حرکت» را نشان می‌دهد، با حرف اضافه «ni» به کار می‌رود. اما زبان‌آموز به اشتباه حرف اضافه «e» را همراه با اسمی که «هدف حرکت» را نشان می‌دهد، به کار برده است.

علت بروز این خطا به احتمال زیاد شباهت این نقش معنایی «ni» با نقش معنایی حرف اضافه «e» است. یکی از نقش‌های معنایی «e»، «نشانگر سمت و سوی حرکت» است. به‌عنوان مثال:

اگر kikai ga areba zehi uchi e irashatte kudasai.

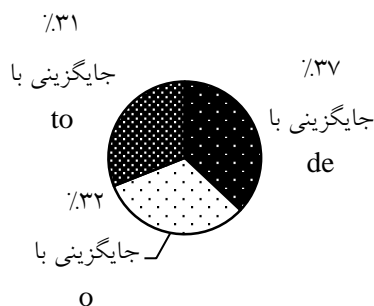
فرصتی شد، حتما منزل ما تشریف بیارید.

از آنجاکه «uchi» (منزل) «سمت و جهت حرکت» را نشان می‌دهد نه «هدف حرکت»، راه، همراه با حرف اضافه «e» به کار رفته است. بر این اساس منشأ چنین خطایی درون‌زبانی است و مربوط به پیچیدگی‌های ساختاری زبان مقصد و عدم آشنایی دقیق زبان‌آموز با معانی حروف اضافه ژاپنی است که باعث شده قادر به استفاده از این عناصر زبانی در بافت‌های مناسب نباشد.

۴.۶. خطاهای مرتبط با نقش معنایی موضوع

مورد نظر

در کاربرد این نقش معنایی نیز، خطاها از نوع «جایگزینی» رخ داده است؛ که میزان استفاده از حروف جایگزین، در نمودار زیر نشان داده شده است.

نمودار ۵ میزان جایگزینی «ni» با حروف اضافه

«to»، «o»، «de»

۴.۶. ۱ جایگزینی «de» به جای «ni»

a. nyūgakushiken de gōkaku shita toki,

chichi ni piano o katte moratta.

وقتی در امتحان ورودی (دانشگاه) قبول شدم، پدرم برام پیانو خرید.

b. nihongo no benron taikai de sanku suru

tsumori desu.

تصمیم دارم در مسابقه سخنرانی زبان ژاپنی شرکت کنم.

۴.۶.۳ جایگزینی «to» به جای «ni»

a. oya wa gaikoku de benkyō suru koto **to** hantai desu.

والدینم با تحصیل در خارج از کشور مخالف هستند .

b. konnan **to** tachiau toki, haha ni sōdan shimasu.

وقتی با مشکلی مواجه می‌شوم، با مادرم مشورت می‌کنم. در این نمونه‌ها، به اشتباه در جملات ژاپنی از حرف اضافه «o» استفاده شده است. احتمالاً زبان‌آموز با ترجمه تحت‌اللفظی عبارت مد نظر خود، به این نتیجه رسیده است که برای جمله ژاپنی حرف اضافه «o» که معادل تقریبی حرف اضافه «با» در زبان فارسی است را به کار ببرد. این خطاها که متأثر از زبان مادری و همچنین آگاهی ناقص از قواعد دستوری زبان مقصد رخ داده‌اند، در گروه خطاهای بین‌زبانی طبقه‌بندی می‌شوند.

۵. بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش خطاهای زبان‌آموزان ایرانی زبان ژاپنی، در خصوص کاربرد حرف اضافه «ni» در زبان ژاپنی مورد بررسی قرار گرفت. در این تحقیق، نخست متون نوشتاری زبان‌آموزان جمع‌آوری گردید. در مرحله بعد، خطاهای صورت‌گرفته در زمینه حروف اضافه «ni» استخراج و مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت. پس از تحلیل داده‌ها، درصد به‌کارگیری هریک از خطاها و فراوانی آنها به تفکیک دسته‌بندی‌های ذکرشده، محاسبه گردید. با توجه به داده‌های جمع‌آوری‌شده و با تکیه بر نتایج حاصل از تحلیل‌های آماری، مشخص شد که از میان چهارده گروه خطای استخراج‌شده، پنج گروه از خطاهای تولید شده توسط زبان‌آموزان ایرانی، منشأ «بین‌زبانی»، پنج گروه با منشأ «درون‌زبانی» و چهار گروه با منشأ «مبهم» هستند. علاوه بر این، عمده‌ترین دلیل ایجاد خطاها بر اساس فرایند تولید، از نوع «جایگزینی» بوده است؛ غیر از نقش معنایی «نشانگر زمان و ترتیب انجام عمل» که هر سه نوع خطا در آن مشاهده گردید، در بقیه نقش‌ها، فقط خطای «جایگزینی» رخ داده بود. یافته‌های این پژوهش، ما را به این نتیجه رهنمون می‌سازد که «تداخل زبانی» و خطاهای «درون‌زبانی» به‌طور یکسان در بروز خطاهای مرتبط با حرف اضافه «ni»، نقش دارند.

در این جملات، «nyūgakushiken» (امتحان ورودی) و «benrontaikai» (مسابقه سخنرانی) به‌عنوان «موضوع مدنظر گوینده» باید همراه با حرف اضافه «ni» به کار رود. اما در نمونه‌های a و b زبان-آموز حرف اضافه «de» را که معادل تقریبی «در» در زبان فارسی است، استفاده کرده است. در زبان فارسی، «در» برای بیان شرکت در یک رویداد یا فعالیت استفاده می‌شود و زبان‌آموز ممکن است به اشتباه فکر کند که در ژاپنی نیز می‌تواند از «در» برای بیان شرکت در یک رویداد استفاده کند. در زبان فارسی «در» می‌تواند همراه با مکان، زمان یا موقعیت به کار رود و زبان‌آموز به اشتباه حروف اضافه ژاپنی را به‌طور مشابه به کار برده است، درحالی‌که در زبان ژاپنی، حروف اضافه نقش‌های معنایی خاصی دارند و به راحتی جایگزین یکدیگر نمی‌شوند و تعمیم قواعد ساختاری زبان مادری می‌تواند منجر به استفاده نادرست از حروف اضافه زبان ژاپنی شود؛ از این رو منشأ این خطا بین‌زبانی است.

۴.۶.۲ جایگزینی «o» به جای «ni»

a. watashi wa ano teian **o** sansei shita.

من با آن پیشنهاد موافقت کردم.

b. sono toki takusan no mondai **o** chokumen shita.

آن زمان با مشکلات زیادی مواجه شدم.

در نمونه‌های بالا، حرف اضافه «o»، جایگزین «ni» شده است. در این جملات «teian» (پیشنهاد) و «mondai» (مشکلات)، مفعول غیرمستقیم هستند. در زبان ژاپنی مفعول مستقیم به‌طور معمول با حرف اضافه «o» و مفعول غیرمستقیم با حرف اضافه «ni» نشان داده می‌شوند. «ni» نشان می‌دهد که فعل به نحوی به مفعول غیرمستقیم مربوط می‌شود یا بر آن تأثیر می‌گذارد. به نظر می‌رسد زبان‌آموز کلمات مذکور را در نقش مفعول مستقیم دانسته و برای آنها حرف اضافه «o» را به کار برده است. از آنجاکه زبان‌آموز به علت آگاهی ناقص از قواعد دستوری زبان مقصد در خصوص کاربرد و نحوه تفکیک حروف اضافه، مرتکب این نوع خطا شده است، این خطا در گروه خطاهای درون‌زبانی طبقه‌بندی می‌شود.

با استناد به نتایج مذکور، می‌توان موارد چالش‌زا برای زبان‌آموزان را شناسایی نموده و راهکارهایی در جهت رفع و اصلاح آنها اندیشید. بر این اساس، برای رفع این خطاها، انتظار می‌رود با بازنگری در چگونگی تدریس حروف اضافه، به‌ویژه حرف اضافه «ni»، تمرین‌ها و فعالیت‌های کلاسی مناسبی طراحی گردد؛ همچنین در هنگام تدریس یک حرف اضافه، تمام معانی آن برای دانشجویان شرح داده شده، و برای هر نقش معنایی، نمونه‌هایی ارائه گردد. علاوه بر آن، نحوه تفکیک آن با سایر حروف اضافه با کارکردهای مشابه و همچنین تفاوت کارکردهای آنها با حروف مشابه در زبان مادری شرح داده شود. افزون بر آن، ارزیابی نحوه کاربرد این حروف توسط زبان‌آموزان، به‌صورت دوره‌ای و منظم می‌تواند در یافتن نقاط ضعف زبان‌آموز مؤثر بوده و گامی در جهت کمک به تسهیل یادگیری و پیشگیری از بروز خطا در این زمینه باشد.

منابع

چوربینیان، ع، مدنی، د. (۱۴۰۱). بررسی خطاهای پر بسامد استانبولی‌زبانان در یادگیری و کاربرد حروف اضافه زبان فارسی (مطالعه و تحلیل). *مطالعات آموزش زبان فارسی*، ۷ (۱۲)، ۲۸۳-۳۱۸

دوستی زاده، م، فرقانی، آ. (۱۳۹۰). تحلیل خطا در آموزش زبان‌های خارجی با توجه ویژه به ارزیابی خطا در آموزش ترجمه. *پژوهش‌های زبان‌شناختی در زبان‌های خارجی*، ۱ (۲)، ۴۶-۷۷

راسخ مهند، م، رنجبرضرابی، ن. (۱۳۹۲). بررسی شبکه معنایی حروف اضافه «در» و «سر». *پژوهش‌های زبان‌شناسی تطبیقی*، ۳ (۵)، ۹۵-۱۱۱

غیائی زارچ، الف، جعفری، ف. (۱۳۹۹). تحلیل خطاهای مشترک نوشتاری زبان‌آموزان غیرفارسی‌زبان (مطالعه موردی متون نوشتاری زبان‌آموزان دوره عمومی مرکز آموزش زبان دانشگاه بین‌المللی امام خمینی «ره» قزوین). *فصلنامه علمی-پژوهشی زبان‌پژوهی دانشگاه الزهراء (س)*، ۱۲ (۳۴)، ۱۷۷-۲۰۳

<https://doi.org/10.22051/jlr.2019.201>

06.1551

کاظمی، ف. (۱۳۹۲). تحلیل خطاهای دستوری فارسی-آموزان لک‌زبان. *جستارهای زبانی*، ۲ (۱۸)، ۲۰۸

دری مقدم، ن، علیزاده، ع، کامیابی، ع. (۱۴۰۱). بررسی خطاهای نحوی فارسی‌آموزان عرب‌زبان در استفاده از حروف اضافه زبان فارسی در مهارت نوشتاری. *پژوهش‌نامه آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان*، ۱۱ (۲۳)، ۷۴-۵۱

Brown, H. D. (2000). *Principles of Language and Learning and Teaching*. New York: Longman

Corder, S. P. (1981). *Error Analysis and Interlanguage*. Oxford University Press

Corder, S. P. (1987). *Error Analysis and interlanguage*. Hong Kong: Oxford university Press

Keshavarz, M. (2012). *Contrastive Analysis and Error Analysis*. Tehran: Rahnama Press

Manabō Nihongo; Textbook Ad hoc for Japanese Language Education (2005). Vol. 1-6, Tokyo: Senmon Kyouiku Publishing Co Ltd

Ziahosseiny, S. M. (2011). *Contrastive Analysis of Persian and English and Error Analysis: for Students of Linguistics, Translation and English*. Tehran: Rahnama Press

伊藤達也. 芦野文武(2022). 現代日本語における格助詞「に」の発話意味論的記述. *名古屋外国語大学論集*. 10. 117-143
<https://doi.org/10.15073/00001609>

岩崎典子. (2001). 英語母語話者は「で」と「に」をどのように捉えているのか～インタビュー調査から見えてきたこと～. *2001 年度日本語教育学会春季大会予稿集*. 61-66

岡田美穂・林田実.(2012). 動作や行為の場所につく「で」と移動先や着点につく「に」の混同. *The Society for Economic*

の整理. *東京女子大学日本文学* (112)
175-194

森田良行. (1989). *基礎日本語辞典*. 角川書店.
八木公子. (1996). 初級学習者の作文に見ら
れる日本語の助詞の正用順序：助詞
別、助詞の機能別、機能グループ別
に. *世界の日本語教育* 6. 65-81
<https://doi.org/10.20649/00000231>

Studies, The University of Kitakyushu
Working Paper Series. 2012-7. 1-18

国立国語研究所.(1971). *現代語の助詞・助動
詞* 秀英出版

<https://doi.org/10.15084/00003531>

久保田美子.(1994). 第2言語としての日本語
の縦断的習得研究 —格助詞「を」
「に」「で」「へ」の習得過程につい
て. *日本語教育* 82. 72-85

迫田久美子. (2001). 学習者の誤用を生み出
す言語処理のストラテジー —場所を
表す「に」「と」「で」の場合—. *広島
大学日本語教育研究* 11. 17-22

<https://doi.org/10.15027/27779>

佐久間鼎. (1979). *現代日本語法の研究*. 厚生
閣.

須永哲矢. (2006). 二重主語名詞述語文の語
順. *日本語学論集* 2(3)

鈴木忍. (1978). 文法上の誤用例から何を学
ぶか —格助詞を中心にして—. *日本語
教育*. 34. 1-14

寺村秀夫.(1982). *日本語のシンタクスと意味*
I. くろしお出版.

蓮池いずみ.(2007). 日本語の空間表現使用
に見られる母語の影響について—韓
国語, 中国語, 英語母語話者を対象に—
第二言語としての日本語の習得研究
10. 68-86

蓮池いずみ.(2012). 日本語の空間表現「に」
と「で」の選択にみられる母語の影
響 —助詞選択テストの結果分析—. *言
葉と文化*. 13. 59-78

<https://doi.org/10.18999/isslc.13.59>

福岡康子.(1996). 作文からみた初級学習者の
格助詞「に」の誤用. *九州大学留学生
センター紀要* 8. 61-74

丸山直子.(2016). 格助詞『に』と『で』の深
層格：出現状況把握に向けての問題点